

Μελίσσα Στοϊλή

Στούς 44° υπό σκιάν

Νουβέλα

«Ξέρετε κάτι;» εἶπε ὁ Γκαϊτε, «θὰ τὸ ὀνομάσουμε *Νουβέλα*· γιατί τί ἄλλο εἶναι μιὰ νουβέλα, ἂν ὄχι ἡ ἀφήγηση κάποιου ἀλλόκοτου, ἀνήκουστου περιστατικοῦ;»

Γιόχαν Πέτερ Έκερμαν, *Συνομιλίες με τὸν Γκαϊτε*

«Γιατί μ' αὐτὲς τὶς ζέστες τὸ αἷμα τὸ τρελὸ ἀφορμίζει!»

Οὐίλλιαμ Σαίξπηρ, *Ρωμαῖος καὶ Ἰουλιέτα*

«Τὸ κύμα καύσωνα στὴν Ἑλλάδα μετατρέπεται σὲ φρικιαστικὴ ὑπόθεση»

Ἄλαν Κόουελ, *The New York Times*

22 ΙΟΥΛΙΟΥ

Άργά τὸ βράδυ. Στὸν κάμπο μὲ τὰ καλαμπόκια ἕνα
ἀναπάντεχο γεγονός ἀνοίγει παλιές πληγές

Ἡ ζέστη ἦταν ἀνυπόφορη ἐκεῖνο τὸν Ἰούλιο τοῦ 1987. Οἱ 44 βαθμοὶ Κελσίου καὶ ἡ πλήρης ἄπνοια δημιουργοῦσαν μιὰ κατάσταση ἀσφυξίας. Κανένας δὲν μποροῦσε νὰ θυμηθεῖ τόσο ὑψηλές θερμοκρασίες, οἱ ὁποῖες, μάλιστα, ἐλάχιστα μειώνονταν κατὰ τὴ διάρκεια τῆς νύχτας. Αὐτὸ ἦταν κάτι ὀλωσδιόλου πρωτόγνωρο, κάτι ποὺ ἀποζητοῦσε ἕνα ὄνομα. «Καύσωνας» ἦταν ἡ καινούργια λέξη ποὺ εἰσέβαλε στὴν καθημερινότητα, δημιουργώντας σὲ ὅποιον τὴν ξεστόμιζε ἕνα ἀνάμεικτο συναίσθημα τρόμου καὶ νοσηρῆς εὐχαρίστησης, μιὰν αἴσθηση μοναδικότητας, ἀντάξια μὲ τὴ βίωση ἐνὸς ἱστορικοῦ γεγονότος. «Καμίνι» καὶ «Λάβρα» ἦταν οἱ τίτλοι ποὺ, γραμμένοι μὲ πηχυαῖα γράμματα, κυριαρχοῦσαν στὰ πρωτοσέλιδα τῶν ἔφημερίδων, στὰ ρεπορτάζ τῶν ὁποίων ὑπῆρχαν λεπτομερεῖς περιγραφές γιὰ τὶς γραμμὲς τῶν τρένων ποὺ ἔχαν στραβώσει, γιὰ τοὺς τουρίστες ποὺ λιποθυμοῦσαν στοὺς δρόμους ἢ τσαλαβουτοῦσαν, ἀπελπισμένοι, στὰ ἀμφίβολης καθαρότητας νερὰ τῶν σιντριβανίων. Οἱ κάτοικοι ξάπλωναν στὰ τσιμεντένια δάπεδα τῶν ὑπογείων τους ἢ στὰ μωσαϊκὰ τῶν δια-

μερισμάτων τους αναζητώντας λίγη δροσιά, άλλοι έριχναν λεκάνες γεμάτες πάγο στο νερό της μπανιέρας και βυθίζονταν μέσα, ή συνωστίζονταν γύρω από αυτόματους πωλητές γρανίτας. Ακόμη και τα ψάρια είχαν σκάσει από τη ζέστη, και το κύμα τα ξέβραζε σωρηδόν στις άκτες. Μέχρι και οι νεκροθάφτες είχαν άπαυδήσει απ' τον φόρτο έργασίας, αφού οι νεκροί είχαν αύξηθει δραματικά σ' όλη τη χώρα.

Στη Θεσσαλονίκη, τα πράγματα ήταν πολυ άσχημα εξαιτίας της άνυποχώρητης ζέστης, αλλά και της μεγάλης ύγρασίας. Λόγω των συγκεκριμένων καιρικών συνθηκών, ή μόνιμη έσωτερική δυσφορία που από μικρός ένιωθε ο Άντρέας είχε γίνει τώρα πιο έντονη. Ευτυχώς, ή καινούργια του δουλειά του έδινε μια διέξοδο. Είχε πλέον φύγει απ' το συνεργείο αυτοκινήτων LUX όπου εργαζόταν τα δύο προηγούμενα χρόνια· ούτε το αντίκειμενο τον ένδιέφερε, ούτε το κλίμα τον σήκωνε. Αυτό, όμως, που έπισφράγισε την τελική του απόφαση ήταν το σχετικά πρόσφατο και ιδιαίτερος τραυματικό εκείνο συμβάν, όταν, μια μέρα, καθ' όδον προς το συνεργείο, ένας κόκορας του έπιτέθηκε στη μέση του δρόμου, αφήνοντάς τον έμβρόντητο και αίμοραγοΐντα. Ο βιετναμέζος κόκορας με τα γυριστά, άγκιστροειδή νύχια του 'χε καταφέρει πολλά χτυπήματα. Μόλις είχε αποδράσει απ' την παλιά ξυλαποθήκη που την είχαν μετατρέψει σε αίθουσα για κοκορομαχίες και είχε όρμήσει πάνω του μ' ένα θεαματικό άλμα, παρατώντας τον με σχισμένες σάρκες στη μέση της ασφάλ-

του. Ἀκολούθησε ἓνα ντόμινο γεγονότων, φαινομενικά ἀσύνδετων, ἀλλὰ ἀσφαλῶς καθοριστικῶν: τὸ κακοφόρμισμα τῶν πληγῶν του, ὁ ἐθισμὸς τοῦ Ἄντρέα στὸν τζόγο τῶν παράνομων κοκορομαχιῶν καὶ ἡ ἀπεξάρτησή του ἀπ' αὐτόν, καί, τέλος, οἱ εἰρωνεῖες καὶ οἱ χλευασμοὶ τῆς μαστοράντζας τοῦ ἠλεκτροτεχνουργείου γιὰ τὴν ἀλλόκοτη ἐπίθεση πού 'χε δεχτεῖ. Μέρος τῶν χλευασμῶν αὐτῶν ἦταν τὸ ἰδιαιτέρως ἐνοχλητικὸ καὶ ἐπαναλαμβανόμενο ὑπόκωφο κακάρισμα πὸ ἀκουγόταν σὲ ἀνύποπτες στιγμές, τὴν ὥρα πὸ ἀλλάζε τὴν μπαταρία σὲ κάποιον αὐτοκίνητο ἢ ἔλεγε τὰ φρένα ἐνὸς ἄλλου, ἀκόμα κι ὅταν κάπνιζε στηριγμένος στὸν ἐξωτερικὸ τοῖχο τοῦ μαγαζιοῦ. Τὸ ἀνόητο ἐκεῖνο κακάρισμα ἐβγαίνει ἀπ' τὰ λαρύγγια τῶν ἐξυπνάκηδων μὲ τοὺς ὁποίους εἶχε τὴν ἀτυχία νὰ δουλεύει, καὶ γιὰ τοὺς ὁποίους εἶχε ἀρχίσει νὰ ἔχει φονικὲς παρορμήσεις πὸ μὲ δυσκολία μποροῦσε νὰ συγκρατήσει.

Ὅταν, μιὰ μέρα, ἐξαιτίας ἐνὸς λάθους του, μιᾶς μικρῆς ἀφηρημάδας, ὁ ἀρχιμάστορας τὸν ἀποκάλεσε κοκορόμυαλο, ὁ Ἄντρέας παράτησε τὰ κατσαβίδια καὶ τὶς τανάλιες του, κι ἔφυγε χωρὶς νὰ πεῖ κουβέντα. Ἀναγκαστικά, ἐλλείψει χρημάτων, ἄφησε καὶ τὸ στενόχωρο διαμέρισμα πὸ νοίκιαζε στὴν Καπετὰν Ἄγρα, καὶ μετακόμισε στὴν Πλατεία Ἀντιγονιδῶν, ὅπου μιὰ μακρινὴ ξαδέλφη τῆς μητέρας του, χήρα καὶ ἄτεκνη, εἶχε προσφερθεῖ νὰ τὸν φιλοξενήσει. Αἰσθανόταν ἀρκετὰ ἄνετα ἐκεῖ, παρὰ τὴ μόνιμη μυρωδιὰ θυμιάματος καὶ τὶς συχνὲς ἐπισκέψεις τῶν μελῶν τοῦ χριστιανικοῦ σωματείου «Ὁ Καλὸς Σαμαρεῖ-

της». Ὁ σταθερὸς ἤχος τῆς μηχανῆς Singer μὲ τὴν ὁποία ἡ κυρία Ἄννα –προσηλωμένη στὶς μονότονες διαδρομὲς τῆς βελόνας– ἔραβε καὶ διόρθωνε ἀκατάπαυστα, ὕφαινε γύρω του ἓνα κουκούλι ἀσφάλειας. Εἶχε τὸ δωμάτιό του καὶ τὴν ἡρεμία του. Ἐπιπλέον, τόσο ἐκεῖνος ὅσο καὶ ἡ κυρία Ἄννα ὑπέφεραν ἀπὸ νευρικό κλονισμό διαφορετικοῦ εἶδους, ἀρκετὸ πάντως ὥστε νὰ τοὺς ἐνώνει σὲ μιὰ ὑπόγεια συνενοχή.

Ὁ Ἄντρέας ἔμεινε ἀνεργὸς γιὰ κάμποσο καιρό, ὥσπου ἐπιτέλους βρῆκε δουλειὰ σ' ἓναν περιοδεύοντα θίασο. Ἀνάμεσα στὰ πολλαπλά του καθήκοντα ἦταν νὰ ἐκτελεῖ χρέη φροντιστῆ, φωτιστῆ καὶ ἠλεκτρολόγου, νὰ ὀδηγεῖ τὸ βᾶν μὲ τὰ σκηνικά, νὰ κολλάει τίς ἀφίσες καὶ νὰ γυρνᾶει στοὺς δρόμους κάθε πόλης καὶ χωριοῦ διαφημίζοντας τὴν παράσταση· ἐν προκειμένῳ, τὸ *Ὀνειρο καλοκαιρινῆς νύχτας* τοῦ Σαίξπηρ, ὅπου κοινοὶ θνητοὶ κι ἀλλόκοτα, μυστηριώδη πλάσματα ἐνὸς ἄλλου κόσμου μπερδεύονται σὲ λάθη, πάθη καὶ πυρετικὲς ψευδαισθήσεις. Ἰδέα δὲν εἶχε ὁ Ἄντρέας ἀπὸ θέατρα, φοβόταν ὅτι δὲν θὰ τὰ κατάφερνε, ἀλλὰ δέχτηκε νὰ δοκιμάσει. Ἐντέλει, προσαρμόστηκε γρήγορα καὶ περνοῦσε εὐχάριστα μὲ τοὺς ἠθοποιούς πὺν καβγάδιζαν διαρκῶς καὶ μὲ κάθε ἀσήμαντη ἀφορμή, ἀλλὰ εἶχαν ἀποδειχθεῖ πολὺ ἀνθεκτικοὶ στὶς κακουχίες καὶ ἀρκετὰ εὐχάριστοι στὶς ταβέρνες.

Ἐκεῖνο τὸ βράδυ τῆς 22ας Ἰουλίου εἶχαν δώσει παράσταση σ' ἓνα χωριὸ μέσα στὰ ὄρια τοῦ νομοῦ. Μετὰ τὸ τέλος τοῦ ἔργου, ἀφοῦ ξέστησε τὸ σκηνικό –εἶχε καὶ μιὰ ἀτυ-

χία, καθώς τὸ κεντρικὸ κομμάτι τοῦ ἔπαθε ζημιὰ πὸν θὰ ἔπρεπε ἀμέσως νὰ ἀποκατασταθεῖ—, φόρτωσε τὰ πάντα στὸ βάν καὶ πῆγε γιὰ φαγητὸ στὴν ψησταριὰ τῆς πλατείας πὸν ἔμενε ἀνοιχτὴ ὡς πολὺ ἀργά. Ἡ κούραση καὶ ἡ ζέστη τὸν εἶχαν καταβάλει. Νωρὶς τὸ ἀπόγευμα εἶχε καρφώσει καὶ εἶχε μοντάρει τὸ σκηνικὸ κάτω ἀπ’ τὸν καυτὸ ἥλιο, εἶχε δοκιμάσει τὸν ἦχο, εἶχε κουβαλήσει κοστούμια καὶ ἀντικείμενα, εἶχε στήσει ἓνα αὐτοσχέδιο καμαρίνι, κρεμώντας μακριὰ πανιὰ στὰ κλαδιὰ τῶν δέντρων, πίσω ἀπ’ τὴ σκηνή, κι εἶχε σταθεῖ φρουρὸς ἔξω ἀπ’ τὴν πρόχειρη αὐτὴ κατασκευή, προκειμένου ν’ ἀπομακρύνει τὰ παιδιὰ πὸν προσπαθοῦσαν μὲ χίλιους τρόπους νὰ τρυπώσουν· τὸ κατ’ εὐφημισμὸν καμαρίνι ἐλάχιστα μπορούσε νὰ προστατέψει τοὺς ἠθοποιοὺς ἀπ’ τὰ περίεργα βλέμματα.

Τώρα, σχεδὸν χαράματα, ἐπέστρεφε στὴ Θεσσαλονίκη. Ὁδηγοῦσε σὰν ὑπνωτισμένος. Παρόλο πὸν εἶχε ἀνοιχτὰ τὰ παράθυρα τοῦ βάν, δὲν ἔνιωθε τὴν παραμικρὴ δροσιά. Τὸ ἀντίθετο, μάλιστα· φυσοῦσε ἓνας ἀσθενὴς, θερμὸς ἀέρας πὸν χειρότερευε τὴν κατάσταση. Ὁλόκληρος ὁ κάμπος ἔμοιαζε νὰ βαριανασαίνει. Ἐνιωσε μιὰν ἀνυπόφορη νύστα, σταμάτησε στὴν ἄκρη τοῦ δρόμου, βγῆκε ἔξω καὶ τεντώθηκε. Ἄν δὲν συνερχόταν, θὰ ἔπεφτε γιὰ ὑπνο ἐκεῖ· δὲν θὰ διακινδύνευε νὰ συνεχίσει σ’ αὐτὴ τὴν κατάσταση. Πῆρε βαθιὲς ἀνάσες κι ἔριξε κάμποσο νερὸ στὸ πρόσωπό του ἀπὸ ἓνα μπουκάλι πὸν εἶχε πάντα μαζί του.

Περπάτησε λίγο καὶ κάπνισε ἓνα τσιγάρο, κλοτσώντας ἀφηρημένα τίς πέτρες στὴν ἄκρη τοῦ δρόμου. Ἐνιωθε καλύτερα, ἢ ἔντονη ὑπνηλία εἶχε φύγει. Ἐπιστρέφον-

τας στο βάν, έπιασε με την άκρη του ματιού του μια κίνηση στη μέση του κάμπου κι έστρεψε απότομα το κεφάλι. Πέντε γυναικείες μορφές, με μακριά κουρελιασμένα ρούχα και μαντίλες στο κεφάλι, αιώρουνταν στα τρία μέτρα ύψος, πάνω από ένα χωράφι με καλαμπόκια. Έμεινε ακίνητος για λίγο, προσπαθώντας να καταλάβει τί ήταν αυτό που έβλεπε. Τò σκοτάδι και η απόσταση τόν δυσκόλευαν. Οί δυσοίωνες μαύρες σιλουέτες πετοῦσαν κυκλικά και με σταθερό ρυθμό. Παρά τόν φόβο που τόν είχε κατακλύσει, κατευθύνθηκε προς τὰ εκεί με προσεκτικά βήματα. Όσο πλησίαζε, άκουγε τόν ήχο τῶν ύφασμάτων που πλατάγιζαν στὸν άέρα. Ξαφνικά, μια μορφή γύρισε προς τὸ μέρος του, κι ὁ Άντρέας ένωσε τις άδειες κόγχες τῶν ματιῶν της νὰ καρφώνονται πάνω του. Τὰ πόδια του κόπηκαν, δὲν πήγαιναν οὔτε βήμα παραπέρα. Πίεσε τὸν έαυτό του νὰ σκεφτεῖ λογικά. Ήξερε ὅτι αυτό που έβλεπε δὲν μπορούσε νὰ ὑπάρχει. Ήταν άραγε τὰ μάτια ἢ τὸ μυαλό που του 'παιζαν περίεργα παιχνίδια; Θυμήθηκε πάλι τὴν επίθεση του αίμοβόρου κόκορα. Τόσο παράλογο ἦταν κι εκείνο τὸ γεγονός, που έμοιαζε σχεδὸν σὰν νὰ μὴν εἶχε συμβεῖ. Άν δὲν εἶχε άκόμη τις οὐλές στο σῶμα του, μπορεί και νὰ νόμιζε ὅτι τὸ 'χε φανταστεῖ. Αυτό, ὅμως, ἦταν διαφορετικό. Ή καινούργια άπειλή έμοιαζε νὰ τὸν περιγελά.

Πλησίασε κι άλλο. Τώρα πια βρισκόταν μπροστά άκριβῶς στο σημεῖο απ' ὅπου ξεκινούσε τὸ χωράφι με τὰ καλαμπόκια. Τὰ ψηλά και πυκνά φυτὰ τὸν έμπόδιζαν νὰ προχωρήσει με άνεση. Ένωσε μια γλυκιά, γνώριμη μυρωδιά, κι ἤρθε στο στόμα του ἡ γεύση ψημένου καλαμπο-

κιοῦ. Ἄκουσε συρσίματα στὸ ἔδαφος. Φίδια, σκέφτηκε, κι ἔκανε ἐνστικτωδῶς μερικὰ βήματα πίσω. Ἔμεινε ἀναποφάσιτος γιὰ λίγο, μὴν τολμώντας νὰ προχωρήσει.

Καθὼς ἔστριψε γιὰ νὰ φύγει, ἦρθε πρόσωπο μὲ πρόσωπο μ' ἓναν ἔνστολο ποῦ τὸν εἶχε πλησιάσει ἀθόρυβα καὶ τὸν κοιτοῦσε περιπαικτικά. Ἦταν ἓνας λεπτὸς ἄνδρας γύρω στὰ πενήντα πέντε, ἀγροφύλακας σὲ νυχτερινή περιπολία. «Τὰ σκιάχτρα κοιτᾶς;» τὸν ρώτησε. Ὁ Ἄντρέας δὲν μίλησε· προσπαθοῦσε νὰ ἐπεξεργαστεῖ τὴν πληροφορία καί, ταυτόχρονα, νὰ μὴ δείξει τόσο ἀφελῆς ὅσο ἔνοιθε. Ὁ ἀγροφύλακας συνέχισε λέγοντας γιὰ τὰ εἰρωνικά σχόλια τὰ ὁποῖα εἶχε προκαλέσει ἀρχικὰ ὁ ἐμπνευστῆς τῶν τρομαχτικῶν αὐτῶν πλασμάτων ποῦ χόρευαν πάνω ἀπ' τὰ καλαμπόκια. Ἀργότερα, ὅμως, ὅταν ὅλοι συνειδητοποίησαν τὴν ἀποτελεσματικότητά τῶν κατασκευῶν, οἱ εἰρωνεῖες μετατράπηκαν σὲ θαυμασμό. Ὅσο τοῦ μιλοῦσε, προχωροῦσε μπροστά, στηριζόμενος σ' ἓνα χοντρὸ κλαδὶ ποῦ κρατοῦσε γιὰ μπαστούνι, φωτίζοντας μὲ τὸν φακὸ τοῦ ἓνα μονοπατάκι ἀνάμεσα στὰ ψηλὰ φυτὰ.

Θέλοντας καὶ μὴ, μπῆκε στὸ χωράφι κι ὁ Ἄντρέας, ἀμίλητος· ντράπηκε νὰ πεῖ γιὰ τὰ φίδια. Λίγο μετὰ, ἔφτασαν στὸ πρῶτο σκιάχτρο ποῦ ἔταν δεμένο σ' ἓνα μακρὸ κοντάρι μὲ τὴν κάτω ἄκρη του προσαρμοσμένη σ' ἓνα ψηλὸ ἐλατήριο. Ὁ κατασκευαστῆς του πρέπει νὰ ἔχε εἰδικὲς γνώσεις, εἶπε ὁ Ἄντρέας, κι ὁ ἀγροφύλακας κατένευσε: πράγματι, ὁ δημιουργὸς τοὺς εἶχε δουλέψει γιὰ χρόνια ὡς μηχανικὸς σὲ ἐργοστάσια τῆς Γερμανίας.

Ἀπὸ κοντά, τὸ τρομακτικὸ αἰωρούμενο πλάσμα δὲν

ἦταν παρὰ πανιά, ξύλα, βαρίδια καὶ σκουριασμένα σίδερα ποὺ τραμπαλίζονταν γύρω ἀπὸ ἓνα ἄξονα. Τὰ σκιάχτρα ἔμοιαζαν νὰ πετοῦν στὸν ἀέρα· τὴν ἡμέρα δὲν πλησίαζε πουλὶ σὲ ἀπόσταση πολλῶν μέτρων.

Ἐπιστρέφοντας στὴ δημοσιά, συνέχισαν τὴν κουβέντα τους. Ὁ ἀγροφύλακας εἶπε γιὰ τὶς καταστροφές τῆς σοδειᾶς ἀπὸ περιπλανώμενα ζῶα καὶ γιὰ τοὺς λαθροκυνηγούς. Γκρίνιαξε γιὰ τὸν χαμηλὸ μισθό του, ἀλλὰ καὶ γιὰ τὶς ἀυπνίες ποὺ τὸν ταλαιπωροῦσαν καὶ τὸν ἔσπρωχναν ὅλο καὶ συχνότερα νὰ κάνει νυχτερινές περιπολίες γιὰ νὰ περάσει ἡ ὥρα. Ἐπειτα χαιρετήθηκαν, κι ὁ καθένας πῆρε τὸν δρόμο του. Ἀπὸ μιὰ ἀγροικία κάπου παραπέρα ἀκούστηκε τὸ κακάρισμα ἑνὸς κόκορα.